

EURÓPSKA ROMANTICKÁ LITERATÚRA

Preromantizmus a romantizmus

(koniec 18. – polovica 19. storočia)

- *spoločenská situácia:*
 - Veľká francúzska revolúcia (heslo: sloboda – rovnosť – bratstvo » pocit voľnosti)
 - buržoázne revolúcie
 - rozpad feudalizmu, nástup kapitalizmu
- kapitalistické vzťahy ovládli spoločnosť, človek strácal istotu a cítil sa v spoločnosti osamotený
- situácia sa zdala rozumovo neriešiteľná
- proti rozumu **sa zdôrazňuje cit**
- nová filozofia – **IDEALIZMUS** považuje za prvotné myšlienku, vedomie, ducha, za druhotné hmotu a bytie
- predstaviteľ idealizmu **Hegel**
- filozofia **IRACIONALIZMU** – popiera vedecké, rozumové a logické poznávanie, uprednostňuje vieru a inštinkt
- nemecký filozof **HERDER** v diele **MYŠLIENKY K FILOZOFII DEJÍN ĽUDSTVA** dospel k názoru, že každý národ obohacuje vývoj ľudstva, ktorý má smerovať k humanite
- predpokladal, že na čelo humanistického vývoja sa dostanú Slovania – tým podporil národnooslobodzovacie hnutie slovanských národov
- **SENTIMENTALIZMUS** sa opiera o city, citové zážitky, hlása súcitiť k biednym, vyzdvihuje prostého človeka
- zdôrazňuje sa úloha jednotlivca – **SUBJEKTIVIZMUS**
- vzniká kult silného jednotlivca – **INDIVIDUALIZMUS**, ktorý vzdoruje osudu a pomáha ľudstvu – **TITANIZMUS**
- medzi jeho vnútorným a ostatným svetom sú rozpory
- svet je mu cudzí, pociťuje osamelosť a upadá do pesimizmu
- *princípy romantizmu:*
 - útek do minulosti
 - uzatváranie sa do seba
 - výzvy do revolúcie
 - literatúra – fantázia je prostriedkom na poznanie života
 - hrdina je človek, ktorý túži po naplnení života a lásky, no v zápase o uskutočnenie svojho sna hynie
 - autor sa zvyčajne stotožňuje s hrdinom – autoštylizácia
 - rozpor medzi snom a skutočnosťou, kontrasty (láska – nenávisť, ohavnosť – krása)
 - narušajú sa hranice medzi literárnymi druhmi a žánrami (druhový a žánrový synkretizmus)
 - hlavný literárny druh je lyrika – naplno sa uplatňuje fantázia
 - zdroj umenia nachádzajú umelci v ľudovej slovesnosti a histórii
 - autori oživilí jazyk prvkami hovorovej reči – prirodzenejšie vyjadrovanie

FRANCÚZSKY ROMANTIZMUS

- šíriteľ nových spoločenských ideálov – **Jean Jacques Rousseau**
 - **EMIL ALEBO O VÝCHOVE**
 - pedagogický román
 - zdôrazňuje potrebu vychovávať deti v prírode a v priamom kontakte s vecami, o ktorých sa učia
- *tvorba J. J. Rousseaua:*
 - protest proti spoločenskej nespravodlivosti
 - návrat k prírode

- človek je v podstate dobrý, ale pokazilo ho zlé usporiadanie spoločnosti

Victor Hugo

- najvýznamnejšie dielo – román
 - CHRÁM MATKY BOŽEJ V PARÍŽI
 - dej sa odohráva v 15. storočí
 - zložitý životný osud mladéj Cigánky Esmeraldy a vášnivá láska pokryteckého kňaza Frollo k nej
 - Frollo nájde Esmeraldu s jej milým – kapitánom lukostrelcov a prebodne ho dýkou
 - zo zločinu obvinia Esmeraldu, odsúdia ju na smrť
 - zvonár v chráme – Quasimodo – ju ukryje vo veži, kým ju bráni pred ozbrojencami, Frollo ju unesie a nechá u starej pustovníčky, ktorá nenávidí cigánov, pretože jej kedysi uniesli malé dieťa – v Esmeralde spozná svoju dcéru, ale už ju nedokáže zachrániť – Esmeralda zomiera
 - Quasimodo zhodí Frollo z veže chrámu, no sám zomiera pri mŕtvej Esmeralde
 - romantická harmónia kontrastov – krásna Esmeralda a škaredý Quasimodo
 - Quasimodo je síce fyzicky škaredý a znetvorený, no má šľachetnú dušu a je schopný konať veľké činy
 - romantické napätie, protiklady, údesné scény, výnimočné postavy, filozofické úvahy
 - BEDÁRI
 - román, v ktorom vykreslil francúzsku spoločnosť v čase obnovy cisárstva (začiatok 19. storočia)
 - do hlavnej postavy Jeana Valjeana vložil autor svoju predstavu o spravodlivosti
 - veril, že mravným obrozením možno odstrániť zlo a nespravodlivosť

ANGLICKÝ ROMANTIZMUS

George Gordon Byron

- pochádzal zo šľachtickej rodiny
- podporoval boje Grékov za oslobodenie
- vrcholné dielo – cestopisná básnická skladba **PUTOVANIE CHILDE HAROLDA**
- ústredným motívom je motív cesty, putovania
- Childe Harold je typický romantický hrdina: je pyšný, vášnivý, rozorvaný, ale zároveň silný jedinec, ktorý bojuje proti spoločnosti
- mladý šľachtic Childe Harold je poznačený nešťastnou láskou a presýtený anglickou spoločnosťou
- s kastelánom odchádza na púť po krajinách okolo Stredozemného mora, všima si osudy jednotlivých ľudí týchto krajín a ich neslobodný život
- pod dojmom zážitkov a pocitov sa dostáva do konfliktu so spoločnosťou a celým svetom
- svoj boj proti spoločnosti prehráva a hynie (titan)
- básnická skladba pozostáva zo 4 spevov usporiadaných do 9-veršových strof
- *Byronova tvorba:*
 - vytvoril nový typ romantického hrdinu (tulák, väzeň) – je to silná osobnosť (titan), ktorý nemôže zvíťaziť v nerovnom boji so spoločnosťou, pretože je osamelý

RUSKÝ ROMANTIZMUS

- vzniká v období nevoľníctva a krutého cárskeho despotizmu » mnohé povstania
- najvýznamnejšie povstanie – povstanie dekabristov
- ruská romantická literatúra je preto zacielená na boj proti útlaku a bezpráviu

Alexander Sergejevič Puškin

- sympatizoval s odporcami cárizmu
- vo vyhnanstve na juhu vznikli jeho romantické poémy
 - KAUKAZSKÝ ZAJATEC
 - CIGÁNI
 - v krásnej prírode vystupujú spoločenski vydedenci
- veršovaný román
 - EUGEN ONEGIN
 - zobrazuje zbytočného človeka – je sklamaný životom, nedokáže urobiť ani seba, ani iných šťastnými
 - mladý Onegin znechutený životom v Petrohrade odchádza na vidiek nájsť zmysel života
 - pri zveľaďovaní majetku sa dedine sa veľmi nudí
 - v hlúpom spore zabije svojho priateľa, odmietne lásku Tatiany
 - putuje po Rusku, po návrate do Sankt Peterburgu stretáva Tatianu ako manželku kniežaťa, vyzná jej lásku, no ona ho odmietne
 - Onegin predstavuje svojou osamelosťou, skepsou a apatiou človeka vo vtedajšom spoločenskom zriadení
- povesť
 - KAPITÁNOVA DCÉRA
 - vychádzal z historických udalostí v 18. storočí v Rusku – sedliacke povstanie proti vláde Kataríny II. pod vedením Jemeljana Pugačova
 - DŮSTOJNÍK GRIŇOV PRICHÁDZA SO SLUHOVÝM SAVEJJIČOM DO ODLAHLÉJ JEDNOTKY V BELGORSKEJ PEVNOSTI
 - CESTOU SA STRETNÉ S NEZNÁMÝM MUŽOM, KTORÝ ICH V BÚRKE ZAVEDIE DO HOSTINCA A ZACHRÁNI IM ŽIVOT, GRIŇOV MU ZA ODMENU PODARUJE SVOJ ZAJAČÍ KOŽUCH
 - JEHO VELKORYSOŠŤ MU POMÔŽE ZACHRÁNIŤ NIELEN SVOJ ŽIVOT, ALE AJ ŽIVOT JEHO MILEJ – DCÉRY KAPITÁNA VOJENSKEJ PEVNOSTI MÁRIE
 - NESKÔR SA UKÁŽE, ŽE NEZNÁMY ZÁCHRANCA BOL VODCA SEDLIACKEJ VZBURY JEMELJAN PUGAČOV
 - román písaný ako pamäti Griňova = ja-rozprávanie
 - zakomponované ľudové piesne aj lyrická báseň
 - historické postavy cárovnej aj Pugačova sú idealizované – správajú sa netradične, prevládajú u nich kladné vlastnosti (protiklad k historickej pravde)
 - v romantizme bola historická postava často idealizovaná
- *Puškinova tvorba:*
 - bohatstvo tém a literárnych druhov a žánrov
 - jeho optimizmus sa stal vzorom pre básnikov ospevujúcich slobodu a národnú slobodu

NEMECKÝ ROMANTIZMUS

- útlak, nesloboda, nespokojnosť » hnutie **Sturm und Drang** (búrka a nápor)
- búrili sa proti vtedajšej spoločnosti
- postavili sa proti nadvláde rozumu, žiadali uplatnenie všetkého, čo je v človeku prirodzené (cit, vášň, láska, sloboda)
- básnik, prozaik, štátnik, filozof, prírodovedec **Johann Wolfgang Goethe**
- významná osobnosť nemeckej literatúry, právnik, štátnik, maliar, spisovateľ, dramatik, prírodovedec
- štúdium práva, významné politické funkcie na dvore Karola Augusta vo Weimare

UTRPENIE MLADÉHO WERTHERA

- autobiografické črty – mesto Wetzlar, Charlotte Buff
 - napísaný za 4 týždne, priniesol mu veľkú slávu
 - román písaný vo forme listov, denníkových zápiskov blízkeho priateľovi
 - zachytené udalosti deň po dni, úvahy, vyznania, pozorovania, krátke príbehy
 - Werther prichádza na vidiek, aby zabudol na stratenú lásku
 - na plese sa zoznámi s Lottou, je už zasnúbená s Albertom
 - Werther sa do nej zaľúbi, no Lotte ho odmieta, už patrí inému mužovi
 - po svadbe s Albertom musí Werther obmedziť návštevy v Lottinom dome, ako čestná a verná žena sa nechce prehrešiť proti manželovi
 - Werther spácha samovraždu pištoľou požičanou od Alberta, posledná ju držala v rukách Lotte
-
- Werther je mladý, vzdelaný, citlivý muž z meštianskej vrstvy, má rád prírodu a spoločnosť detí a jednoduchých ľudí
 - neznáša nespravodlivosť a neslobodu
 - považuje za nespravodlivé, že milovaná žena nemôže patriť jemu, hoci vie, že by boli spolu šťastní
 - rozhodne sa pre samovraždu, pretože nechce Lotte kompromitovať, zvädzať, sklamať jej dôveru, váži si tiež jej manžela
 - Lotte je krásna mladá žena, súcitná k deťom
 - je dobre vychovaná, plná citu a vášne, ktorú musí potláčať vzhľadom na dobové pomery
 - k svojmu snúbencovi/manželovi Albertovi cíti vďačnosť a úctu, bojuje s citmi k Wertherovi
-
- PREROMANTICKÉ ZNAKY ROMÁNU:
 - **rozpor medzi osobnými citmi a spoločenskými konvenciami**
 - **nemožnosť uplatniť svoje nadanie a vzdelanie**
 - **nešťastná láska**
 - **pocit osamelosti v spoločnosti**
 - **citová rozorvanosť, vášeň hlavnej postavy**
-
- veršovaná dráma FAUST
 - vychádza zo stredovekej povesti o legendárnom učencovi Faustovi, ktorý túži po skutočnom poznaní, preto neváha vstúpiť do spolku s diablom, uzatvára s ním dohodu
 - Mefistofeles mu dáva poznať a zažiť lásku i sklamanie, vedu i čiernu mágiu, no nakoniec nachádza zmysel života v práci pre spoločnosť
 - Faust zomiera a Mefistofeles stávkou prehrá, lebo Faust sa zachráni zásahom vyššej moci
 - Faust je symbolom ľudskej aktivity, tvorivej práce, Mefistofeles predstavuje sebeckosť a túžbu po moci